

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sapientissima Dei Mvndvm Regentis Gvbernatio; Ex qua
pendent, quæ vulgò in Casv, Fortvna, Fato, Esse Pvtantvr**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Capvt. X. Quæna[m] in Fortunæ casib[us], è Seneca peti possint, contra
impatientia[m] remedia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52314)

CAPVT. X.

*Quenam, in Fortune casibus, è Seneca
peti possint, contra impatientiam,
remedia?*

§. I.

*E quibus authoribus remedia, contra For-
tunam, peti possint?*

Vdiuimus Augustinū docentem, quo pacto, humanæ felicitatis iactura parui æstimanda sit; quod etiam Seneca, Plutarchus, Petrarcha, Boccacius aliique complures, totis voluminibus, tradiderunt. E quibus tametsi non libet, hunc librum distendere; placet tamen bonam partem apponere, ex epistola Senecæ Liberalem consolantis, post urbem patriam eius, incendio, absumtā. Ex ea epistola hominis Ethnici, licet cognoscere, *Fortuna muneribus utendum, non fidendum; quia leuis magnas opes huc fert & illuc casus; nec homines tantum, sed totas vrbes abolet.* Licet item ex ea epistola discere, qua mentis æquitate, Christiano aduersa sint toleranda, si diuina Religionis luce destituti, cum quaterentur, tam fortiter steterunt. Apparebit etiam, miserum esse, quisquis felicitatem

tatem sperat à miseris. Denique constabit, qua ratione animus sit, contra Fortunam, muniendus, qua perinde vt quisque vtitur, ita præcellit. Sic ergo scribit Seneca:

§. II.

Lugdunensis incendij miseranda calamitas.

Senec.
lib. 1. e-
pist. 91.

Liberalis noster nunc tristis est, nunciato incendio, quo Lugdunensis colonia exusta est. Mouere hic casus quemlibet posset, nedum hominem patria sua amantissimum. Quæ res efficit, ut firmitatem animi sui querat, quam videlicet ad ea, quæ timere posse putabat, exercuit. Hoc verò tam inopinatum malum penè inauditum, non miror, si sine metu fuit, cum esset sine exemplo. Multas enim ciuitates incendium vexauit, nullam abstulit. nam etiam ubi hostili manu in tecta ignis missus est, multis locis deficit, & quamuis subinde excitetur, raro tamen sic cuncta depascitur, ut nihil ferri relinquat. Terrarum quoque, vix vnquam tam grauis & perniciosus fuit motus, ut tota oppida euerteret. Nunquam denique, tam infestum vlli exarsit incendium, ut nihil alteri superesset incendio. Tot pulcherrima opera, quæ singula illustrare vrbes singulas possent, vna nox strauit, & in tanta pace, quantum ne bello quidem timere

meri potest, accidit. *Quis hoc credat? ubiq₃* armis quiescentibus, cum toto orbe terrarum diffusa securitas sit, Lugdunum, quod ostendebatur in Gallia, queritur. Omnibus fortuna, quos publice afflixit, quod passuri erant, timere permisit. Nulla res magna non aliquod habuit ruine suae spatium. In hac, una nox interfuit, inter urbem maximam, & nullam. Denique diutius illam tibi perysse, quam perijt, narro.

§. III.

Ubiq₃ ferè fungi primo loco Fortunam, & Casum; ac proinde Mundum hunc non esse compositum in securitatem.

Hec omnia Liberalis nostri affectum inclinant, aduersus sua firmum & erectum, nec sine causa concussus est. Inexpectata plus aggrauant. Nouitas adycit calamitatibus pondus: nec quisquam mortalium non magis, quod etiam miratus est, doluit. Ideò nihil nobis improuisum esse debet. In omnia pramittendus est animus: cogitandúm q₃, non quidquid solet, sed quidquid potest fieri. *Quid enim est, quod non fortuna, cum voluit, florentissimo detrahat? quod non eò magis aggrediatur & quatiat, quò speciosius fulget? quid illi arduum quidús difficile est? non una via semper, ne tota*

P 2

qui-

quidem incurrit. Modò nostras in nos manus
 aduocat, modò suis contenta viribus inuenit
 pericula sine auctore, nullum tempus exceptum
 est, in ipsis voluptatibus causa doloris oriuntur.
 Bellum, in media pace, consurgit, & auxilia
 securitatis in metum transeunt, ex amico ini-
 micus, hostis ex socio. In subitas tempestates,
 hibernisq; maiores, agitur æstiuæ tranquillitas
 sine hoste patimur hostilia; & cladis causas, si
 alia deficiunt, nimia sibi felicitas inuenit. In-
 uadit temperatissimos morbus, validissimos
 Phthisis, innocentissimos pœna, secretissimos
 tumultus.

§. IV.

Omnes Fortune ictus, omnes urbium &
 hominum Casus animo esse præ-
 meditandos.

Eligit aliquid noui casus, per quod velut ob-
 litis vires suas ingerat. Quidquid longa series,
 multis laboribus, multa Dei indulgentia stru-
 xit, id vnus dies spargit ac dissipat. Longam
 moram dedit malis properantibus, qui diem dis-
 xit, horam, momentūq; temporis, euertent
 dis imperijs sufficere. Esset aliquod nostra im-
 becillitatis solatium, rerūq; nostrarum,
 tanta celeritate repararentur cuncta, quantum
 finiuntur. Nunc incrementa lentè exeunt, se-
 stina-

Finatur in damnum: nihil priuatum, nihil publice stabile est: tam hominum, quam urbium fata voluntur. Inter placidissima, terror existit, nihilq; extra tumultuantibus causis, mala unde minimè expectantur, erumpunt. Quae domesticis bellis, steterant regna, quae externis, impellente nullo, ruunt. Quota quaq; felicitatem ciuitas pertulit? cogitanda ergo sunt omnia, & animus aduersus ea, quae possunt euenire firmandus. Exilia, tormenta, bella, morbos naufragia meditare, potest te patria, potest patriam tibi casus eripere: potest te in solitudinem abycere, potest hoc ipsum, in quo turba suffocatur, fieri solitudo. Tota ante oculos sortis humana conditio ponatur: nec quantum frequenter euenit: sed quantum plurimum potest euenire, praesumamus animo, si nolimus opprimi, nec ullis inusitatis velut nouis obstupesceri. In plenum cogitanda fortuna est. Quotiens Asia, quotiens Achaia urbes, vno tremore, ceciderunt? Quot oppida, in Syria? quot, in Macedonia, deuorata sunt? Cyprum quotiens vastauit haec clades? Quotiens in se Paphus corruit? frequenter nobis nunciati sunt totarum urbium interitus: & nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus? Consurgamus itaq; aduersus fortuita, & quid-

quid inciderit, sciamus non esse tam magnum, quam rumore iactetur. Ciuitas arsit opulenta, ornamentumq; Prouincialium, quibus & inserta erat, & excepta, vni tamen imposta, & huic non altissimo monti. Omnium istarum ciuitatum, quas nunc magnificas, ac nobiles audis, vestigia quoq; tempus eradet. Non vides, quemadmodum, in Achaia, charissimarum vrbiū iam fundamenta consumpta sint: nec quicquam extet, ex quo appareat, illas saltem fuisse? non tantum manufacta labuntur, non tantum humana arte atque industria posita vertit dies. Iuga montium diffluunt, tota desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quae procul à conspectu maris stabant. Vastauit ignis colles, per quos elucebat: erosit & quondam altissimos vertices, solatia nauigantium, ac speculas ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturae opera vexantur, & ideo, equo animo, ferre debemus vrbiū excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; siue interna vi statūq; praclusi venti, pondus, sub quo tenentur, excusserint: siue torrentium in abdito vis obstantia effregerit: siue flammaram violentia compaginem soli ruperit: siue vetustas, à qua nihil tutum est expugnauerit minutatim: siue grauitas cali eiecerit populos, & situs deserta

corruerit. Enumerare omnes fatorum vias longum est. Hoc unū scio; omnia mortaliū opera, mortalitate damnata sunt: inter peritura, viuimus.

§. V.

Multa, post casum, altiūs surgere.

Hac ego atque eiusmodi solatia admoueo Liberali nostro, incredibili quodam patriæ suæ amore, flagranti: quæ fortasse consumpta est, ut meliūs excitaretur. Sæpe maiori fortuna locū fecit iniuria; multa ceciderunt, ut altiūs surgant, & in maius. Timagenes felicitati urbis inimicus aiebat, Roma sibi incendia ob hoc unū dolori esse, quòd sciat meliora resurrectura, quàm arsisset: in hac quoque vrbe verisimile est, certaturos omnes esse, ut maiora certioraque, quàm amisere, restituantur. Sint utinā diuturna, & melioribus auspicijs in ænum longius condita. Nam huic colonie, ab origine sua, centesimus annus est, etas ne homini quidē extrema. Deducta in hanc frequentiam, loci opportunitate, conualuit. Quæ tamen grauissimos casus intra spatium humana pertulit senectutis.

§. VI.

Omnibus eadem esse, in Mundo, Fortune pericula; nec quenquam à communi lege mortalium se se eximium debere arbitrari.

Itaq; formetur animus ad intellectum, patientiamq; sortis suæ, & sciat nihil inausum esse fortuna. Aduersus imperia illam idem habere iuris, quod aduersus imperantes: aduersus urbes idem posse, quod aduersus homines. Nihil horum indignandum est. In eum intrauimus mundum, in quo his legibus uiuitur. Placet? pare. non placet? quacung; vis, exi. Indignare, si quid in te inique proprie constitutum est. Sed si hac imos summósq; necessitas alligat, in gratiam cum fato reuertere, a quo omnia resoluntur. Non est, quod nos tumultis metiaris, & his monumentis, quæ viam disparia pratexunt. Aequat omnes cinis, impares nascimur, pares morimur. Idem de urbibus, quod de urbium incolis dico. Tam Ardea capta, quam Roma est. Conditor ille generis humani, non natalibus nos, nec nominum claritate distinxit, nisi dum sumus. Ubi verò ad finem mortalium ventum est: Discede, inquit, ambitio: Omnium quæ terram premunt, siremps lex est. Ad omnia patienda, pares sumus. Nemo altero fragilior est, nemo in crastinum sui certior. Alexander Macedonum rex discere Geometriam infelix ceperrat, sciturus, quàm pusilla terra esset, ex qua maximum occupauerat. Ita dico, infelix, ob hoc, quod intelligere debebat, falsum se gerere cognomen.

men. Quis enim magnus in pusillo esse potest? erant illa, quae tradebantur subtilia, & diligentia intentione discenda, nam quae percipere posset vesanus homo & trans Oceanum cogitationes suas mittens? Facilia, inquit, me doce. Cui praeceptor: ista, inquit, omnibus eadem sunt, aequae difficilia. Hoc puta rerum naturam dicere. Ista, de quibus quereris, omnibus eadem sunt, nulla dari facilia possunt: sed quisquis volet, sibi ipsi illa reddet facilia. quomodo? equanimitate.

§. VII.

Impatientia omnes Casus fieri truculentiores; patientia autem emendari.

Quod & alio loco docens, ostendit, impatientia plagam fieri luculentiozem. Verba eius sunt: *Aduersus hos muniendi sumus. Nullus, contra fortunam, inexpugnabilis murus est. Intus instruamur. Si illa pars tuta est, pulsari homo potest, capi non potest. Quod si hoc instrumentum, scire desideras? Nihil indignetur, sibi accidere, sciatque illa ipsa, quibus ladi videtur, ad conseruationem uniuersi pertinere, & ex his esse, quae cursum mundi officiumque consummant. Placeat homini, quidquid Deo placuit: ob hoc seipsum suaque miretur, quod non potest vinci, quod mala sub se tenet; quod ra-*

Idem lib,
1. epist.
74.

tione, qua valentius nihil est, casum, dolorēq;
 & iniuriam subigit. *Ama rationem*: huius te
 amor contra durissima armabit. *Catulorum a-*
mor in venabula impingit feras, quas feritas &
inconsultus impetus præstat indomitus. Iuveni-
lia nonnunquam ingenia cupido gloria in con-
temptum tam ferri, quam ignium misit. Spe-
cies quosdam atq; umbra virtutis in mortem
voluntariam trudit. Quantò his omnibus for-
tior ratio est, quantò constantior: tantò vehe-
mentior, per metus ipsos, & pericula, exhibit.
 Hoc in exemplis sacris clarum est. Quid
 profuisset Patriarchæ Jacob, contra tot ca-
 sus, furere? patienter omnia tulit, & conse-
 cutus est, quod ei benedictio paterna im-
 pertiuit, Iosephum Patriarcham, qui ca-
 sus, non rotarunt? emerfit tandem, non se
 fortiter defendendo, sed fortiter omnia to-
 lerando. Iob per quas non procellas iuit?
 quantis non rebus spoliatus est? *Dominus*
autem benedixit novissimis Iob magis, quam
principio eius. David, per quot hostes & ha-
stas, se non penetrauit? Et penetrauit ta-
men, regnavitque, semper triumphans post
pugnas. Tobix quoque & opes, & filium,
& oculos restituit Deus, post multas & gra-
ves persecutiones: nempe quia acceptus erat
 Deo,

Iob. 42.
 12.

Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret illum. Tob. 12.

Hæc est Fortunæ rota, in qua, qui potest 13.

deprimi æquo animo, solet extolli. Qui autem subactus indignatur, gemit, rotamque excutiendo succutit, grauius feritur. Satis fuisse Sauli, victum esse; satis fugisse, satis sagitta ictum; sed ille, ne caperetur, aut ab alijs interficeretur, *arripuit gladium, & ir-*

rruit super eum. Quis dicat, interfectorem sui fortiter fecisse? fortiter fecisset, si inter

1. Reg. 31.

4.

aduersa, viuere sustinisset. Suffecisset Achitopheli ad humiliationem, *quod non fu-*

2. Reg. 17.

23.

isset factum consilium eius. Impatiens fuit; & suspendio infortunia velut in fascem colligauit. Rectè atque sapienter quisque faceret, si non ipse sibi, per impatientiam, mala grauiora accerferet, sed diuinæ prouidentia dispositionique se, & sua omnia subijceret. Nemo melius nouit, quid nobis proficit, summo gubernatore, quem qui vult corrigere, experitur, non illum regendo, sed se corrigendo errauisse.

§. VIII.

Eas cruces & grauamina nobis utilissima esse, non quæ nos ipsi eligimus, sed quæ nobis à Deo imponuntur.

Præclare id mundi Paterfamilias sapien- Ludou.
tissi-

Blof. in
Monli
spirit. c.
10.
Vide su-
pra cap.
3. §. 4.
Solonis
simile di-
ctum.

S. August
1. 50. Hō.
hom. 10.

tissimus, teste Blofio, docuit aliquando, *cum* virgo Gertrudis commiseratione mota, oraret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus grauamina sibi immitteret saluti sua minus conuenientia. Respondit enim ei Dominus: Dices illi, pro qua oras, vt, quia sine aliqua saltem tribulatione vel molestia regnum caeleste obtineri non potest, eligat, atque indicet, quænam grauamina sibi vtilia esse putet? Et, cum hæc ipsi euenerint, seruet patientiam. In quibus verbis Domini, Gertrudis intellexit, periculosissimum genus impatientie esse, quando homo peruersè ac superbe eligere vult, quæ ferat: dicens saluti suæ minus congruere, seq̄, non posse sustinere ea grauamina, quæ sibi à Deo immittuntur. Oportet enim, vt quilibet semper confidat, illud conuenientissimum & vtilissimum esse, quod sibi Deus imponit, aut euenire permittit: & quando hæc non omnino patienter sustinet, inde seipsum humiliare debet. Hæc est ars vtilissima & maxime mortalibus omnibus necessaria, non velle regere mundi Rectorem, sed regimen illius pati, & optimū existimare; illumq; semper colere. Non colimus Deum, vt hîc felicitatē habeamus. Quanti illam habent, qui non colunt Deum? ait fan-

sanctum illud ingenium, nec, ut hic senescamus, & decrepiti efficiamur. Quanti senescunt blasphematores Dei? Nec ideo colendus est Deus, ut cultores illius habeant filios, & non sint steriles. Filios enim Deus & onagris, & serpentibus dat. Non ergo pro magno & vero bono petendum est, quod & Indeis, & Paganis, & haeticis, etiam & ipsis bestiis datur. Aurum enim & argentum, honores & filios, & patrimonia, multi habent etiam mali. Qui enim vere Christianus est, non ista omnia transitoria debet petere, sed totum pondus intentionis vel orationis suae, ad expetendam aeternam beatitudinem debet impendere. Ista enim temporalia bona, & quando Deus dat, gratiae agantur, & quando tollit, gratiae agantur. Ista, quando voluerit, tribuet; quando voluerit, tollet: tantum est, ut se ipsum non auferat. Haec firma est anchora. At cui spes omnis, & ratio, & cogitatio pendet à Fortuna; huic nihil oportet esse certi, nihilq; quod exploratū habeat permansurum sibi, ne vnum quidē diem. Itaque Deo nitendum est, non Dea. Ille, per miserias, nouit procurare felicitatem. Ista extollit in casum. Superest igitur, ut neminem de *Fortuna* magnum existimemus. *Disamus potius*, ait scriptor Ethnicus *Fortunam*

Plutarch.
orat.

paruos,

2. de fortit. Alexand.

paruos, timidos, abiectos facere. iniustum verò esse, qui vel vitium infortunio, vel fortitudinem & prudentiam prospera Fortuna accepta ferat. Suâ quisque culpâ vitiosus est, & hinc verè infelix. Expertæ virtutis homo fortitudinem calamitate affirmat, aduersisq; rebus, arbitratur sibi à Deo, non cadendi, sed vincendi offerri occasionem; illud identidem in ore habens: Benedictus dominus Deus

Psal. 143.
1.Psal. 144.
18.

meus, qui docet manus meas ad prælium: & digitos meos ad bellum: itemque & istud: Iustus Dominus in omnibus vijs suis: & sanctus in omnibus operibus suis.

F I N I S.

OMNIA AD MAIOREM DIVINÆ
SAPIENTIÆ GLORIAM.

Cum facultate Superiorum.

INDEX